«Белыя ветразі»

Май 2021 № 39

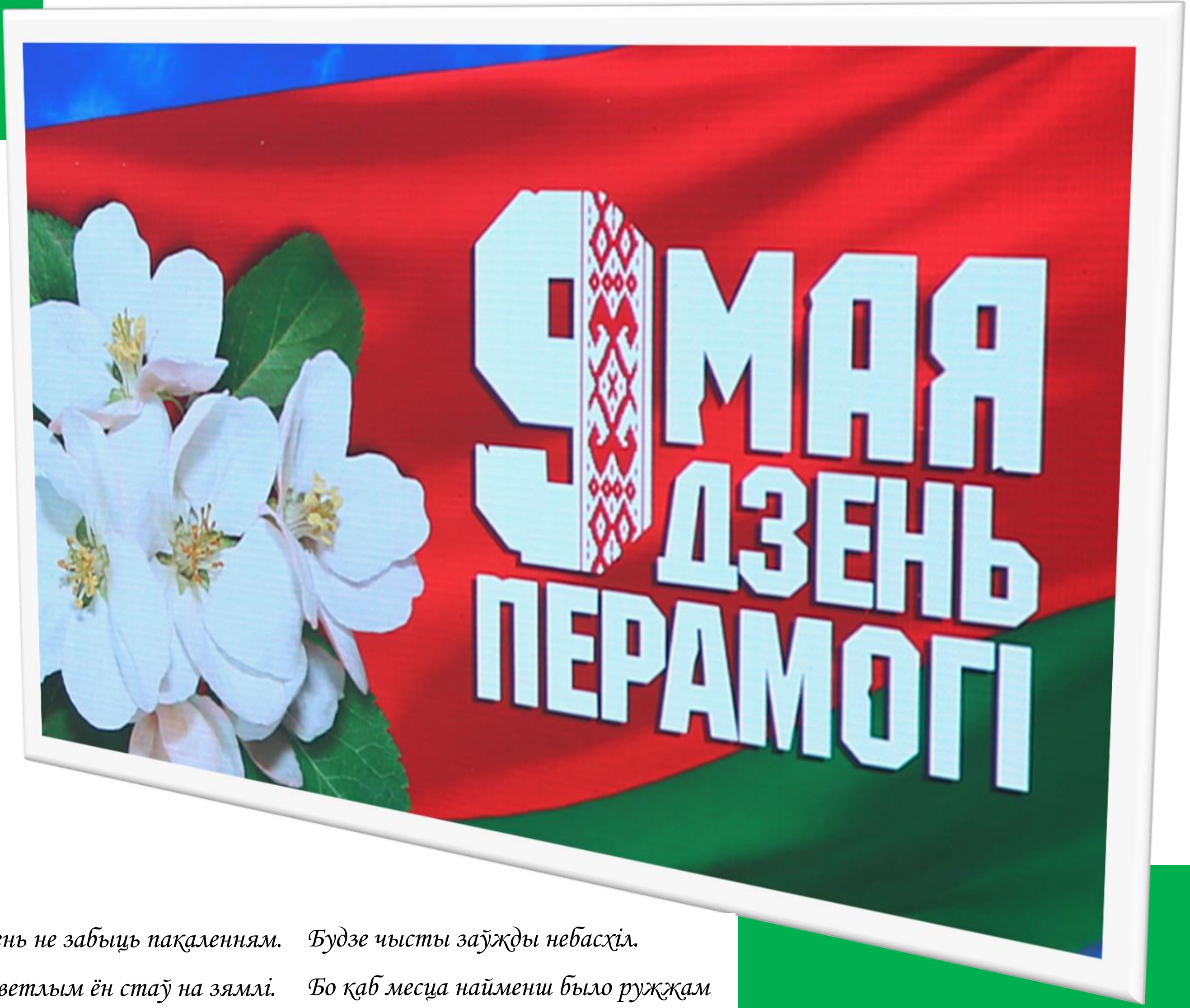

Гэты дзень не забыць пакаленням.
Самым светлым ён стаў на зямлі.
Хто хацеў бачыць свет на каленях,
Той сваё да зямлі прыхіліў.
І прыходзяць героі штогодна
На мясціны крывавых баёў,
Дзе калісьці зямлёю халоднай
Накрывалі навекі сяброў.
Хай красуюцца кветкі заўсёды
У падножжы свяшчэнных магіл,
Пакланяцца ім будуць народы.
Будзе чысты заўжды небасхіл.
Бо каб месца найменш было ружжам
І каб больш было ўсюды сяброў,
Тут героі ў яркія ружы
Улілі сваю яркую кроў.
Гэты дзень не забыць
пакаленням,
Самым светлым ён стаў на замля.
Хто хацеў бачыць свет на каленях,
Той сваё да зямлі прыхіліў.

Іван Стадольнік

Сёння ў нумары:

“Бясмертныя іх помнікі крані ты…”

Кожны чалавек павінен ганарыцца той мясцінай, дзе нарадзіўся...

У кожнага чалавека ёсць вельмі блізкае і роднае месца, дзе ён адчувае сябе спакойна, свой прыстанак, дзе можна на час спыніцца і адпачыць ад забот і праблем.

Малая радзіма – гэта месца, дзе чалавек нарадзіўся, вырас, вучыўся, дзе жывуць яго родныя і блізкія. Гэта тое месца, любоў да якога пасяляецца ў сэрцы назаўсёды. Але ўсведамленне сваёй радзімы, пачуцця любові да яе ўзнікае не адразу. Для дзіцяці ў маленстве важней за ўсё бацька і маці. Падрастаючы, яно пачынае адчуваць прывязанасць да сяброў, да роднай вуліцы, да рэчкі, да сваёй вёскі ці горада. І няважна, чым з’яўляецца твая радзіма: вялікім прамысловым горадам ці маленькай вёсачкай.

Радзіму не выбіраюць. Ты яе прымаеш такой, якая яна ёсць.

Кожны чалавек павінен ганарыцца той мясцінай, дзе нарадзіўся і жыве: павінен мець пачуццё нацыянальнай годнасці. А гонар, у сваю чаргу, мацнее ад назапашвання ведаў пра самыя цікавыя і адметныя звесткі з гісторыі роднага куточка: якой была мясцовасць у даўнейшыя часы, адкуль паходзіць назва, якія цікавыя людзі жылі і якімі сваімі справамі, здольнасцямі запомніліся ў народзе. І толькі так узнікае неабдымная любоў да Радзімы, вялікі гонар за яе дасягненні, імкненне зрабіць свой уклад у агульную справу.

У сённяшнім выпуску газеты мы раскажам пра гісторыю помнікаў нашага горада, што ўшаноўваюць памяць аб героях Вялікай Айчыннай вайны.

Ваўкавыск быў вызвалены 14 ліпеня 1944 года войскамі 3-й арміі 2-га Беларускага фронту ў выніку стратэгічнай наступальнай аперацыі “Баграціён”.

Сярод слаўных старонак, упісаных беларускім народам у нашу Вялікую Перамогу, самая значная па размаху, бяспрыкладная па мужнасці - трохгадовая партызанская барацьба з гітлераўскімі акупантамі. Барацьба, якая ва ўсім свеце выклікала павагу і за-хапленне гераічнай рэспублікай-партызанкай.

Шматлікія помнікі і мемарыялы землякам - удзельнікам вайны ўзведзены практычна ва ўсіх гарадах і пасёлках, шматлікіх вёсках нашай рэспублікі. На многіх з іх пераліча-ны прозвішчы загінуўшых, каля падножжа - Вечны агонь.

“Бясмертныя іх помнікі крані ты…”

Брацкая магіла савецкіх воінаў і партызан

Мемарыяльны комплекс вызваліцелям на вуліцы Жолудзева, у Скверы Памяці. У 1965 г. на ўшанаванне памяці воінаў і партызан на брацкай магіле ўстаноўлены помнік – скульптура воіна і дзве стэлы. У 1987 заснаваны мемарыяльны комплекс. На магілах Герояў Савецкага Саюза Віктара Васільевіча Еўдакімава, Віктара Рыгоравіча Жолудзева і палкоўніка Сяргея Апанасавіча Мядзведзева, астанкі якіх перапахаваны сюды ў 1986 г., пастаўлены гранітныя бюсты.

Брацкая магіла савецкіх ваеннапалонных і савецкіх воінаў на вуліцы Мядзведзева

Растуць у скверыку таполі,
Яны растуць у два рады.
Не зарасце травой ніколі
Сцяжынка, што вядзе сюды.
Ляжыць там брацкая магіла
Салдат Айчыннае вайны,
Іх смерць заўчасна пакасіла,
І вечным сном там спяць яны.

У 1941-1943 гадах у Ваўкавыску знаходзіўся шталаг №316 (лагер для ваеннапалонных радавога і сяржанцкага састава). Ваеннапалонныя размясціліся ў былых канюшнях польскага палка. Зіма 1941-1942 гадоў аказалася пагібельнай для ўсіх савецкіх ваеннапалонных. Вясной 1942 года з 3,8 мільёнаў ужывых засталося не больш за 1,2 мільёна чалавек. Не быў выключэннем і ваўкавыскі лагер, але дакладная лічба памерлых тут невядома. Вядома, што ў пачатку лютага 1942 года тут знаходзілася 5414 савецкіх ваеннапалонных, а праз два месяцы іх засталося толькі 2087 чалавек. Кожны ранак палонныя чырвонаармейцы на вазах звозілі сваіх памерлых таварышаў.

Па ўліковых звестках тут пахавана 4488 чалавек (4302 ваеннапалонныя і 179 савецкіх воінаў, якія загінулі пры вызваленні Ваўкавыска і Ваўкавыскага раёна). З іх вядомыя імёны 435. Невядомыя – 4053. Да 1 ліпеня 1942 года ў шталагу засталося 849 чалавек , і яго ліквідавалі.Тых, хто выжыў, перавезлі ў шталаг горада Беластока. За час існавання лагера ў Ваўка-выску тут загінула каля 20 тысяч чалавек.

У 1950 г. на магіле вязняў пастаўлены абеліск. Напярэдадні 70-годдзя Перамогі на брацкай магіле ўстаноўлены памятны знак.

Магілы ахвяр фашызму ва ўрочышчы Парахаўня

За 1 км на поўдзень ад горада, ва ўрочышчы Парахаўня ў шасці магілах пахаваны больш за 4 тыс. жыхароў, расстраляных нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў Вялікую Айчынную вайну, а таксама перапахаваны астанкі 146 загінуўшых воінаў і мірных жыхароў, якія былі знойдзены пад час правядзення пошукавых работ. У 1965 г. пастаўлены помнік – скульптура воіна і партызана.

На ўскраі Ваўкавыска
Ёсць невялікі лес.
Стаяць тут абеліскі
І шэпча казкі бэз.

У дні, калі прыкладам
Паны свой рэй вялі,
Парахавыя склады
Тут, у бары, былі.

Цяжкі танк ІС-3

6 верасня 2013 года, напярэдадні Дня танкістаў, у Ваўкавыску адкрыты манумент у гонар тых, хто ў 41-м - абараняў межы горада, у 44-м - вызваляў, - танк на пастаменце. Сімвалам памяці аб абаронцах стаў лепшы цяжкі танк свайго часу ІС-3. Ён не паспеў прыняць удзелу ў Вялікай Айчыннай вайне. Але гістарычным фактам застанецца менавіта тое, што распрацаваны ў гады Вялікай Айчыннай вайны, гэты танк да канца 50-х гадоў захоўваў за собой лепшыя для цяжкай машыны баявыя якасці.

Мемарыяльны комплекс “Шавулічы”

З 9200 спаленых і знішчаных фашыстамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны беларускіх вёсак 627 спалены разам з жыхарамі.У Гродзенскай вобласці карныя аперацыі праведзены ў 24 вёсках, у тым ліку ў вёсцы Шавулічы.

Кожны год 7 ліпеня званы набатам напамінаюць аб трагедыі, што адбылася тут у 1943 годзе. Да вайны гэта была заможная вёска, дзе жылі добрыя, працалюбівыя людзі. Зараз ад яе захаваўся толькі брук, якім некалі была вымашчана цэнтральная вуліца, і фундамент каменнай школы. Замест дамоў — дзве брацкія магілы ні ў чым непавінных ахвяр і абеліск з імёнамі загінуўшых. Нямецкія салдаты і паліцаі пакаралі жыхароў вёскі за дапамогу партызанам. Раніцаю акупанты акружылі вёску, выгналі ўсіх сяльчан з хат і сагналі ў цэнтр вёскі. Адных прымушалі рыць глыбокі роў, а другіх зачынілі ў хлявах. А пасля расстралялі ўсіх, у тым ліку жыхароў навакольных хутароў: 366 чалавек, у тым ліку 120 дзяцей. Усе пабудовы ў вёсцы і на хутарах спалілі. Пасля вайны Шавулічы не адрадзіліся. Доўгі час на месцы знішчанай вёскі заставаліся толькі падмуркі згарэлых хат. У 2013 годзе да 70-годдзя трагедыі быў пабудаваны мемарыяльны комплекс, пасаджана Алея памяці. Ініцыятарам выступілі прафсаюзы Гродзенскай вобласці. Былі ўстаноўлены імёны ўсіх загінуўшых жыхароў, і зараз на месцы кожнага згарэлага дома пабудаваны сімвалічныя сцены з імяннымі таблічкамі.

Над выпуском работали:
М.Н.Рудяк, Е.Л. Ленец
Наш адрес:
231900 Гродненская обл.,
г. Волковыск, ул. Победы, д.52

Контактные телефоны:
приемная комиссия - (8-01512) 5-11-87
директор - (8-01512) 9-77-04
факс - (8-01512) 9-77-04

Электронная почта: vgak@vgak.by